

Yad Ellerin Klinik Diş Hekimliği El Kitabı

A Far Foreign Manual of Dentistry

Süleyman DİLEK^a

Özet: Bu çalışmada "Oxford Klinik Diş Hekimliği El Kitabı" genel olarak tanıtılmış ve özel olarak tıp etiği ile bağlantılı bölümleri incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: Diş hekimliği; Tıp etiği; Oxford Diş Hekimliği El Kitabı

--

Abstract: In this study, the "Oxford Handbook of Clinical Dentistry" was introduced in general and its sections related to medical ethics were examined in particular.

Keywords: Dentistry; Medical Ethics; Oxford Handbook of Clinical Dentistry

Diş hekimliği etiği alanında az sayıda Türkçe kaynak, özellikle kitap, bulunmaktadır. Bir diş hekimi olarak etik alanının içeriğini araştırıp bana katkı sağlayacağını düşündüğüm her türlü basılı ve dijital kaynağı kütüphaneme dahil etmeye çalışıyorum. Son günlerde karşılaştığım ve diş hekimlerine mesleki birçok konuda rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış olan "Oxford Klinik Diş Hekimliği El Kitabı", diş hekimliği meslek etiğini ilgilendiren bölümler de içermesi bakımından dikkatimi çekti ve bir kopyasını edindim. Pratik mesleki bilginin yanında mesleğin medikososyal yönlerinin de ele alındığı, taslağı 1989 yılında oluşturulan bu kitabın ilk baskısı 1991 yılında yayımlanmış (1). Kitabın serüvenini takip ettiğimde altıncı baskısının 2014 yılında, yedinci baskısının ise 2020 yılında yayımlandığını gördüm (2,3). Benim sahip olduğum Türkçe çeviri, 2009 yılında Laura Mitchell ve David A. Mitchell editörlüğünde, Lorna McCaul' un katkılarıyla hazırlanan orijinal beşinci baskıdan yapılmış (1). Prof. Dr. Koray Gençay'ın ve Doç. Dr. Elif Bahar Tuan İnce'nin çeviri editörü olduğu ve İstanbul Tıp Kitabevleri'nden 2018 yılında çıkan kitap, İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi öğretim üyelerinden 14 değerli akademisyeni tarafından Türkçe'ye kazandırılmıştır (1).

Bu kitap diş hekimliği alanına ait neredeyse tüm konuları ana hatlarıyla ele alıp yetkinlikle işlemekle beraber kimi kritik ayrıntılara da değinme, kısa ve öz olma, görsel materyalden yararlanma gibi el kitabı formatının temel özelliklerine sahip. Her bölümde ana metnin şekillerle ve fotoğraflarla desteklenmiş, tablolar ile özetlenmiş bulunması kitaptan rehber veya danışman olarak yararlanılabilmesini sağlıyor. Kitapta güncel ve sağlam referanslara dayalı bilgiler aktarılmakta, bu bilgilerle bağlantılı aynı ya da farklı bölümde yer alan kısımlara göndermeler yapılmakta, elektronik veya basılı ileri okuma önerileri sunulmaktadır. Böylece kitap, okura hem belli noktalara hızlıca göz atma hem de konular hakkında derin bilgiye ulaşma kolaylığı sağlamaktadır.

Dikkatimi çeken ve vurgulamak istediğim bir husus, kitabın sonraki baskılarının geliştirilmesi amacıyla kullanılmak üzere editörlerin, okur tarafından yayıncıya iletilmesi için eserin içinde okurun görüş ve önerilerini yazdıkları boş sayfalara yer vermeleri. Editörlerin bu isteklerinin kuvvetle vurgulanarak dile getirilmesi, sahip olduğum kitabın önceki baskıların önsözlerine yer verdiği kısımda tespit ettiğim, önemli ve yararlı bulduğum bir yaklaşımdır.

^a Diş Hekimi, Tıp Tarihi ve Etik Bilim Uzmanı, Adana, Türkiye ✉ suleymandilek@gmail.com ORCID: 0000-0002-7561-0693

Gönderim Tarihi: 31.05.2023 • Kabul Tarihi: 12.06.2023

Yine bütün baskıların önsözlerinde yer alan bir başka husus ise kitabın önce bebeğe, sonra çocuğa, nihayet yetişkine benzetilmesi ve büyüme gelişmenin temel gıdası olarak da okur geri dönüşlerinin gösterilmesi. Örneğin üçüncü baskının önsözünde “Gururlu bir ebeveyn gibi ‘bebeğimizin’ sürekli gelişimiyle de şaşkınlık ve sevinç içerisindeyiz ve olumlu geri bildirim sağlayan veya bunlara yardımcı olan meslektaşlarımıza minnettarız... Bununla birlikte, boş sayfaların ek notlarımız için olduğunu hatırlatmak isteriz; bu boş sayfalar Diş Hekimliği El Kitabını benzersiz kılar. Bu ek açıklamaları bizimle paylaşmaktan çekinmeyin, aldığımız en iyi içeriği bir sonraki baskıda dahil etmekten ve katkıda bulunan kişiyi kabul etmekten mutluluk duyarız.” ifadesi yer alıyor (1). Dördüncü baskının önsözünde ise “Lütfen bize geri bildirim göndermeye devam edin gelecekteki sürümleri iyileştirmenin en iyi yolu budur.” ibaresi dikkat çekiyor (1). Türkçe çeviri editör önsözünde de “Bu hacime bakmayın. Bu kitabın içinde gerçekten ‘diş hekimliği’ var. Hepsi kendi alanında gayet yoğun iş yüküne sahip arkadaşlarımız hiçbir maddi çıkar ve beklenti olmaksızın çok özenli bir çalışma sergilediler.” denilerek çevirenlerin hakkı teslim ediliyor (1). Oluşmasında geniş bir kadro görev almış ve yine karşılıksız bilgi paylaşımı için verilen emeğe özel bir vurgu yapılmış. Orijinalinin okurdan, Türkçesinin gönüllü çevirmenlerden aldığı yoğun destek, kitabın çok paydaşlı bir ürün olarak değer kazanmasını; birliktelik ve paylaşımın büyüme güçlü bir eser olmasını sağlıyor.

Oxford Klinik Diş Hekimliği El Kitabı 19 adet ana bölümden oluşmaktadır. “Anamnez ve Muayene” başlıklı ilk bölümde “dinle-bak-öğren”, “muayene ve tetkiklerin incelenmesi” ve “ayırıcı tanı ve teşhis” alt bölümleri yer alıyor. “Koruyucu ve Toplum Diş Hekimliği” başlıklı ikinci bölümde ise alt bölümler “diş çürüğü”, “fluorid uygulamaları”, “diyet analizi ve önerileri”, “diş bakımının sağlanması”, “diş bakımının edinilebilirliği” ve “engelli bireyler için diş hekimliği” şeklinde sıralanıyor (1). Alt bölümlerine değinilmeyecek olan sonraki bölümlerin başlıkları ise “Çocuk Diş Hekimliği”, “Ortodonti”, “Periodontoloji”, “Restoratif Diş Hekimliği”, “Protetik ve Gerodontoloji”, “Ağız Cerrahisi”, “Ağız Hastalıkları” ve “Maksillofasial Cerrahi”. On birinci bölüm olan “Diş Hekimliği İle İlgili Tıp”, “genel tıp bilgileri”, “acil durumlar” ve “yatan hastalar” hakkında alt bölümler içeriyor (1). İzleyen bölümlerin başlıkları “Terapötikler”, “Analjezi, Anestezi ve Sedasyon” ve “Dental Materyaller”. Aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacak on beşinci ve on altıncı bölümlerin arkasından gelen son üç bölüm ise “Klinik Yönetimi”, “Baş Boyun Sendromları”, “Faydalı Bilgiler ve Adresler” şeklinde (1). Klinik Yönetimi’nde sırasıyla “yönetim becerileri”, “işe alım”, “işten çıkarma”, “iş sağlığı”, “güvenlik”, “mali yönetim”, “mesaiye kalma”, “pazarlama”, “klinik broşürleri”, “diş hekimliği pratiği ve bilgisayar”, “mesleki eğitim”, “sürekli mesleki gelişim” “kanıta dayalı tıp/diş hekimliği”; Faydalı Bilgiler ve Adresler’de ise “tıp ve diş hekimliğinde bazı yeterlilikler”, “frez numaraları”, “tel ölçüleri”, “eğilim boyutları”, “geçiş sınavları”, “dünya çapında diş hekimliği alanı veri tabanları”, “kullanışlı internet siteleri” ve “faydalı adresler” konuları ele alınıyor (1).

Yukarıda da belirtildiği üzere pratik mesleki bilginin yanında mesleğin medikososyal yönlerinin de yetkinlikle ele alınması kitabın çarpıcı ve alanımız açısından dikkat çekici boyutunu oluşturuyor. Medikososyal olarak adlandırabileceğimiz konulara ayrılmış iki bölüm, etik, yasal, idari, mali hususların diş hekimliği pratiği ve klinik uygulamaları ile bütünleşmesine ve en az onlar kadar önem taşımaya işaret ediyor.

On beşinci bölüm olan “Hukuk ve Etik”, Birleşik Krallık’ta diş hekimliği bağlamında ki düzenlemeleri “yasal prosedür”, “şikayetler”, “onam alma”, “sözleşmeler”, “ihmal”, “kusur”, “mesleki tazminat”, “yardım amaçlı diş hekimliği hizmeti ve kuruluşları”, “meslek standartları ve etiği”, “diş hekimleri odasına kayıt”, “şikayet edilmemek için alınan önlemler”, “davalı durumuna düşmeme yolları”, “adli diş hekimliği” başlıkları altında anlatıyor (1).

Bu bölümde kullanılan kimi çarpıcı ibareler özellikle dikkat çekiyor. Bunlara iki örnek olarak “onamsız tedavi = fiili saldırı/kötü muamele”, “genel onam alınması ancak tedavinin içeriği ile ilgili açıklama yapılmaması = ihmal” verilebilir (1). Kitabın birçok etik konuyu ele alabildiğinin de bir örneği olarak onam bağlamında, çocuklardan ve zihnen yetersiz yetişkinlerden onam alınması; onam alma sürecindeki sorunlar; onam almada ihmal ve sorumluluk, hakkındaki açıklamalar verilebilir (1).

Alanımız açısından dikkat çeken diğer bölüm ise “Profesyonellik ve İletişim” başlığını taşıyor (1). Bu bölümün ilginç alt başlıkları “profesyonellik nedir”, “politika ve halk”, “mesleki standartlar”, “bağlılıklar”, “sistemleri anlamak (ve üstesinden gelmek)”, “insan faktörleri”, “kişileri anlamak”, “değişim yönetimi”, “sözlü ve sözsüz

iletişim”, “sunum becerileri” ile “birlikte öğretme, öğrenme” ve “profesyonelliği değerlendirme” şeklinde sıralanmaktadır (1). Bu bölümde profesyonelliğin kavramsal olarak tanıtılması, diş hekimliği mesleği üzerinden tanımlanması bu bağlamda mesleki yükümlülüklerinin anlatılması ve kişisel-kolektif sorumlulukların detaylıca izah edilmiş olması önemli.

Son olarak, kitabın Birleşik Krallık'ta hizmet veren diş hekimlerinin ve diş hekimliği öğrencilerinin her daim kullanacakları klinik bilgileri içermenin ötesinde klinik uygulamalarla ilgili ihtiyaçlarının da neredeyse tümünü karşıladığını vurgulamak uygun olacaktır. Orijinal kitabın değil ama Türkçe çevirisinin dezavantajlı yönü ise tüm ülkesel bilgilerin Birleşik Krallık'ta diş hekimliği yapmakta olanlara yönelik düzenlenmiş bulunması. Bu durum bizleri kitaptan faydalanmaktan alıkoymamakta ancak ülkemize özgü yasal düzenleme, oda işleyişi, mesleki standartlar gibi hususları öğrenmek için tamamlayıcı okumalar yapmamızı gerektirmekte. “Oxford Klinik Diş Hekimliği El Kitabı” klinik ve medikososyal diş hekimliği uygulama bileşenlerini içermesi, kolay anlaşılır ve konulara hızlı erişilebilir bir yapıya sahip olması bakımından ideal bir eser; diş hekimliğine ve etiğine ilgi duyanların kütüphanesinde bulunması gerekiyor.

KAYNAKLAR

1. Mitchell L, Mitchell D A. Oxford Klinik Diş Hekimliği El Kitabı. Çev: Gençay K, Tuna E B. İstanbul Tıp Kitabevleri, 2018.
2. Mitchell L, Mitchell D A. Oxford Handbook of Clinical Dentistry. Oxford University Press, 2014.
3. Rushworth B, Kanatas A. Oxford Handbook of Clinical Dentistry. Oxford University Press, 2020.